

Johannes Falk.

Roman i to Dele. — Af S. F. Ewald.

Anden Del. (Fortset.)

„Gern!“ svarede hun beveget; „jeg skal besøge dem, hjælpe dem, raade dem saa godt jeg kan.“

„Ja, hjælp i det timelige er ogsaa godt; men hold Maade dermed! Det ikke ved ufornuftig store Gaver deres Begærlighed; thi dette er deres Dyr; de jutter efter timeligt Guds og gode Dage. Giv dem især aandelig Trøst og tal med dem om det, som Mød og Kust ikke kan fortælle.“

Olivia saa ham trofast ind i Øjet og trykkede hans Haand, idet hun sagde:

„Det lidet, jeg formaar, skal jeg gøre.“

Men nu lagde hun sin Haand paa hans Mund og sagde:

„Ikke et Ord mere!“

Derpaa nikkede hun mildt til ham og forlod hurtigt Stuen for at gaa hjem, idet hun dog, inden hun gik, sendte Fæster Almegaard ind til ham.

Det blev sidste Gang, de talte sammen paa den Maade; hvert Ord, han havde sagt, stod da ogsaa dybt og varigt præget i hendes Hjerter. Hun glemte aldrig de lykkelige og frugtbringende Timer, hun havde tilbragt hos sin syge Ven; aldrig før havde hun set et saa fredsfælt Bæsen, eller iagttaget en saadan Mandens Sejr over legemlig Svaghed.

Men hans Kraft skulde sættes paa en langt haardere Prøve; thi i næsten fjorten Dage gennemgik han store Lidelser; det var Sogndommens Kamp med de unge Kræfter. De var alle stiftet eller i Forening hos ham — Fæster Almegaard, Lars Brint, Helga, Claus og hun, hvem han elskede; men naar hun stod ved hans Leje og lærte Svæden af hans Pande, da maatte Lidelserne være store, naar ikke et svagt Smil paa hans Læber røbede, at han kendte hende, og hans Øjne ikke fik en dybere Glans.

16. Kapitel. Sejr.

Til sidst fik han Lige og Fred; han laa roligt hen, var ved sin fulde Bevidsthed og syntes endog at føle sig vel til Møde; nu tom han sig sagde de andre og glædede sig derover; men hvad han selv tænkte, vidste hans Læge.

„Sig mig engang, kære Medikus!“ spurgte han Doktoren en Dag, da de var alene, „hvor længe tror De, jeg har tilbage?“

„Ja, hvor kan jeg vide det!“ svarede Doktoren forsigtigt, „jeg raader ikke for Liv og Død; det er muligt, at De kan have Aar tilbage endnu.“

„Aar? Nu spørger De! De maa vide, at jeg i atten Aar har været fortrolig med Tanken om Døden; saa længe er det siden, det blev mig spaaet, at jeg næppe vilde blive tredive Aar; fire og tredive og lidt til synes at skulle blive Maalet.“

„Jeg har nok mærket, kære Hr. Falk!“ svarede Doktoren venligt, „at De har mere Mod end de fleste; men jeg vil ikke, for at seje Dem prostituerer min Kunnskab; thi hvad jeg sagde før, det mente jeg. Jeg har en Gang haft en Patient, der laa hen, ligesom De nu gør; hver Morgen ventede jeg at finde ham død, og dog levede han.“

„Hvor længe?“

„Rigtig i tre Aar.“

„Formodentlig et yndeligt Liv?“

„Svov var han, men dog glædede han sig ved Livet; han var nemlig fortrolig med sin Sogndom bleven gift, og nu tattede han Gud for hver Dag, han fik Lov til at blive herude.“

Johannes henhængt i dybe Tanker; derpaa sagde han, idet han højt udtalte Resultatet af sin Grublen:

„Ja, der gives jo Tilfælde, i hvilke der hører mere Sjælestræft til at blive herude, end til at gaa herfra.“

Lægen forstod ikke denne Selvbefendelse, og de andre fik intet at vide om den.

„Vogt ham for Sindsbevægelse!“ var Lægens Formaning til hans Omgivelser, inden han tørte. Han kunde ligesaa godt sige: sørg for, at Sneen ikke falder, og at Stormen ikke kommer!

Straks den næste Dag mærkede Johannes, at der var Kro i Huset. Lars Brint sad ved hans Seng; man kunde se paa hans Ansigt, at han vidste noget, som det var paalagt ham at tie med, eller i det mindste fortælle varsomt.

„Hvorfor gaar de saa meget omkring derinde?“

„Jeg kan ikke vide det!“ svarede Brint, idet han pudkede sin Næse.

„Ud med sproget, Brint; det trækker mig at spørge; er der andet noget slem?“

„Nej, det er Binedød noget godt! Han er kommen, hvem De længtes saa meget efter — Henrik Smith!“

„Med Kaldsbrevet i Lommen?“ spurgte Johannes, idet han gjorde en Anstrengelse for at hæve Hovedet.

„Jeg skulde næsten tro det!“ svarede Brint, idet han nikkede.

„Naa, Gud være lovet!“ udbrød Johannes, idet han sank tilbage i Pudeerne; „hent ham straks!“

Et Øjeblik efter sad Henrik ved hans Seng og holdt hans Haand i sin. Han gjorde sig Umage for at vise den syge et glad og venligt Ansigt, uagtet han var heftigt beveget ved at se, i hvilken Grad Lidelserne havde forandret ham; men Johannes læste i hans Hjerter og svarede ham al Fortsættelse.

„Af Jord er du kommen, til Jord skal du blive, af Jord skal du igen opstaa!“ sagde han, idet han trykkede sin Næse mod hans. „Gud se Lov, at det bliver dig, der snart skal sige disse Ord ved min Grav! men især være Gud takket, fordi han gjorde dig til Hjerde for denne Menighed! Jeg har meget at sige dig.“

„Lad det hellere være, kære Ven!“ bad Henrik, „fortæl ikke dine Dage ved at anstrenge dig over Evne.“

„Saa kan jeg skrive,“ svarede han. Det vilde imidlertid ikke ret gaa for ham; han lagde efter nogle Forløb Bihanden bort, idet han sagde: „En hel Del ved du allerede om Forholdene her i Sognet; tal med Olivia!“

Henrik Smith skulde imidlertid snart lære at kende flere af Johannes's Venner, thi han traf næsten hver Dag nogle af dem i Stolen, hvor de kom for at spørge til den syge, eller sige ham det sidste Farvel. Mange blev vist bort, men de, hvis Nærverelse han mærkede, blev indladte. Blandt disse sidste var Per Mortensen, hvem Lars Brint gjorde et forgæves Forsøg paa at holde tilbage.

„Vider det nu virkelig med eder, Falk?“ spurgte han med høj Røst, da han sad ved Sengen.

Johannes nikkede.

„Saa skal I snart høre Herren Ansigt til Ansigt! I er at misunde; her er snart ikke længer værdt at bo i denne Jammerdal.“

„Der naar eders nye Præst!“ sagde Johannes, idet han saa til Henrik Smith, som var til Stede.

„Nej da?“ udbrød Per Mortensen, idet han maalte Henrik med Øjnene; „kan jeg tro det?“

Den nye Præsts ungdommelige hvide indgød ham ikke megen Respekt.

„Vi har set hinanden før, Per Mortensen,“ sagde Henrik; „ved Forfæringen paa Skul.“

„Ja, tror jeg det ikke næsten! Saa er De vel en af vore?“

„Det er ligesom I tager det. En Sognepræst bør holde sig udenfor Partierne; han maa have Hjerter og Dret aabne for alle sine Sognebørn.“

„Den Lære tykkes mig ikke ganske ren,“ sagde Per Mortensen i en uvillig Tone.

„Da kender I dog vel,“ svarede Henrik, „siden I er en bibelsk Mand, Apostlen Pauli Spørgsmaal til Korintherne: — er da Kristus død? mon Paulus være forsætlet for Eder, eller er I døde i Pauli Navn?“

„Na jo, det gør jeg vel!“

„Saa sæt hvidt Ravn, I vil, i Stedet! men det ved jeg, at vor kære Ven der, paa hvem Guds Haand nu hviler saa tungt, allermindst ønsker, at hans Navn efter hans Død skal sætte Spid i denne Menighed; det er tværtimod hans Begæring til eder og alle hans Venner, at Forfæringerne opføres, og at I i enhver Henseende vender tilbage til Kirkens Skod og søger Guds Hus.“

„Er det eders Mening, Falk? Vil I selv gøre det, om Gud lader eder lede?“

Johannes nikkede og sagde derpaa med svag Stemme:

„Han er en af vore, Per! vist er han saa! Prøv det med ham og tag eders Ridsarhed fangen! Hvil paa, hvad Paulus skrev til Galaterne: — men derfor I bide og æde hverandre, da ser til, at I ikke fortæres af hverandre!“

„Efter hverandre! som den Apostel sagde, hvis Navn jeg uværdig bærer, saa gaar al Ting som af sig selv.“

Per Mortensen saa ikke ud til, at han saa let vilde give sig. Han havde ikke blot nu vænnet sig til Forfæringernes frie Liv, men ogsaa til nu og da selv at føre Ordet; det var jo hans hemmelige Tanke efter Johannes's Død selv at blive Hoved og Fører for de opvakte i Gjerstrup Sogn.

„Falk!“ sagde han, „hvor glade i Herren var vi ikke ofte, naar vi samlede! Bryder I Staven over eders egen Gerning?“

„Det var ikke min Gerning, men hans, der er over os alle; I var jo i Gang med Forfæringerne, inden jeg kom hertil; jeg har kun været et ringe Redskab i hans Haand for en Tid, da Menigheden var uden Hjerde; nu, da jeg er overflødig eller maatte endog kunde gøre Støde, falder han mig i sin Naade og Bidsdom herfra. Nu har I faaet en god og trofast Hjerde. Stol paa ham og følg ham!“

Per Mortensen saa paa den syge og sølte sig greben af den Kærlighed og Fred, der lyfte ud af hans blege Læber.

„Naa, sagde han i en mildere Tone, „nu vil vi ikke trættes om det! Naar vi forsamlers næste Gang, saa kan De jo være med, Hr. Pastor! men vi glemmer ikke saa let eder, Falk! Lat for alt, hvad I har gjort for os og saa Gud være med eder i den sidste Stund!“

Per Mortensen trykkede den syges Haand, og saa gik han; men han var mere beveget, end han lod sig mærke med. Samtalen havde angrebet Johannes meget, men denne Ansigtelse var dog kun ringe mod det, der forefaldt ham; thi det viste sig, at han skulde komme til Bunden det Væger, i hvilket hans Livs store Smerter rummedes; end ikke en Draabe skulde han forskaanes for, at hans Sejr kunde blive desto fuldtommere.

Han havde af sin kære Vens og Sjælesørgers Haand modtaget den hellige Nadere; alle hans kære havde været til Stede derved, undtagen Olivia. Da han atter var alene med Lars Brint, fannede han hende og forlangte at se hende. Der blev da sendt Bud efter hende, men hun levede længe. Endelig kom hun, og Brint forlod Stuen.

Johannes saa straks, at noget smerteligt maatte være hendet hende; hun var bleg og hendes Øjne var røde af Graad. Hun stræbte at skjule sin Sindsbevægelse, men det overfeg hendes Kræfter; hun brast i heftig Graad og trykkede krampagtigt hans Haand.

„De har faaet Efterretning fra — ham,“ sagde han, da hun nogenlunde havde fattede sig; „sig mig, hvad det er!“

„O min Gud, kære Johannes!“ udbrød hun, „at jeg nu skal plage Dem dermed, saa svag som De er! Jeg burde blegen herfra.“

„Tal kun!“ svarede han.

„Han er død!“

Det gav et Ryt i den syge, som om han vilde rejse sig op; men det formaadede han ikke; han trak Vejret tungt og saa paa hende med et brændende Blik.

„Han er død,“ vedblev hun, „hurtigt, efter saa Dages Engelse; det skriver min Svoger, Adolf Eichstedt, der var hos ham.“

Dyb Tavsighed herskede nogle Øjeblikke i Stuen. Nu

var hun fri, hun var Enke! Var det nu, om Gud gav ham hans Hjelbred, tænkeligt, at hans Hjertes Pist kunde blive opfyldt? Kunde der Times ham det samme, som der blev forundt den syge, Lægen havde omtalt, at leve nogle Aar ved den elskedes Side? Havde dog, trods al hans Selvbeherkelse og gudhengione Sind, ved det lykkelige og ejendommelige Samliv, de til sidst havde ført, det Haab ligesom sig ind i hans Hjerter, at hun sølte varmere for ham, end hun havde ladet ham mærke? Kom nu disse lydelige og forføngelige Tanker paa det sidste og gjorde ham hans Bortgang tung og bitter?

Han kæmpede haardt med sig selv, det kunde man se paa hans spændte Blik; men det lod dog til, at han fik Bugt dermed, thi han gjorde hende et Spørgsmaal, som røbede den kristelige Barmhertighed, der var bleven hans anden Natur.

„Hvorledes døde han?“

„Strækkeligt, Johannes! Om hans sidste Øjeblikke, naar der i Brevet, har jeg desværre intet godt eller trøsteligt at melde; han var, saa længe han havde sin Bevidsthed, utaalmodig, bitter, ikke at komme til Rette med.“

„Johannes!“ udbrød hun et Øjeblik efter med Sælsangst i sit Blik, „han gik bort midt i sin Synd — tror De, han er fordomt?“

Da vidste han, at hun elskede ham, Synderen, trods alt, hvad der var slet; han udstødte et dybt Sæt, og store Svæddraaber perlede paa hans Pande.

„O, svar mig, kære Johannes! Giv mig Trøst, om De kan!“

Hun vogtede paa hans Øjne, og hun vogtede paa hans Læber; hun saa, at han var rystet i sit inderste, men hun mistede Lægen dertil; hun vidste ikke, at hendes Ord var gaaede gennem hans Hjerter som et Sværd og havde overfaret det sidste Baand, der bandt ham til Jorden og dette Livs Lyst.

Hvor haard Kampen end var, saa vandt han dog Sejr; han saa paa hende med et Blik, hvis Udtryk først senere, naar hun tænkte derpaa, blev hende fortaalt, men hun glemte det aldrig.

„Ved for hans Sjæl!“ hviskede han; og hun kunde se det paa hans Læber og fornået det, at han bad for den døde, for ham, hvem han havde Grund til at hade, om denne Sjæle havde funnet saa Rum i hans Bryst.

Han sagde ikke meget mere, men hans kære mærkede, at hans Tanker nu ene og alene dvælede ved det, der forefaldt; han længtes efter Befrielsens Stund og efter sin Herre og Frelser; nu havde han ganske hengivet sig til ham.

Det var atter Aften, og de sad alle om hans Leje, men hun, der uden at ville det, havde bedrøvet ham saa dybt, og som sølte Anger over, at hun paa det sidste havde voldt ham Lido, holdt sig i Skygge, skjult bag hans Hovedgærde.

Claus og Helga sad derimod Sengen nærmest; det lod til, at han især holdt mest af at se paa Claus; men han var sig ikke mere klart bevidst; han sover vide om i Drømmenes Land og troede, at han gik med sin Ven i den grønne Stov.

„Her er godt nok at være Claus,“ hviskede han, „smukt under Træernes Kroner; men jeg ved dog et Sted, hvor der er endnu bedre! der bliver Træerne ikke mærkede eller fældede; der skal mine Aar, — begyndes i Ewigheds dejlige Vaar —“

Her tav han og fuldførte ikke Ringes Vers; men først efter udbrød han med Heflighed, Kænt hans Stemme var hæs og svag:

„Og der tager man ikke til Vægt!“

Men hun, som sad bag hans Hovedgærde, hørte disse Ord, de sidste, han talte; hun løftede Hænderne, og et dampet Smerterisudbrud undslap hende.

Jorden Sol stod op, havde han udstreidt. De forlode alle trætte, blege og dybt ustyede den dodes Kammer, dog ikke for at gaa til Hvile, men for at græde sammen og med tærlige Ord vidne for hverandre, at deres Tanker fulgte den bortdragende Sjæl paa dens Himmelflugt.

Kun Olivia var tavs; hun kunde ikke finde Ord for det, hun sølte; men først efter forlod hun de andre og skiftede sig ind til den døde. Hun gik uden Frygt hen til ham, saa længe paa hans Læber, strøg Haaret bort og trykkede et Kys paa den blege Pande, idet hendes Taarer faldt rigeligt.

Det havde han vel forjænt! Ja, hun havde været blind, men nu var hun seende. Hans Hjertes Rigdom, hans haarde Strid, hans Sejr til sidst — hun saa det og forstod det. Nu elskede hun ham, nu, da det var for sidste; hun betragtede sig som hans Enke og krævede af Gud en Gutes bedste Ret — at tage i Aar efter ham alle de Kærlighedsgerninger, han ikke mere her paa Jorden kunde udvove.

17. Kapitel. De enslydige.

Jorden gemte hans Stov; hans Navn var ikke indskrevet noget Sted, end ikke paa hans Grav; han fik intet Eftermæle, og Verden kendte ham ikke; men han levede i deres Hjerter, hvor havde tendt og effekt ham, og bestemmende for hele deres Liv blev de usynlige Baand, der knyttede dem til ham.

Henrik Smith vandt hans Venners Hjerter ved hans Grav; thi han talte der saa varmt, at de mærkede, at deres nye Præst havde elsket ham, og saa begejstret, at de sølte, at han var besjælet af den samme Aand.

Ved Juletid førte Henrik sin Brud hjem, og det unge Ægtepar blev til Trøst og Opmuntring for alle de andre. Helga og Olivia sluttede sig med Glæde til Theodora Smith, hvis livsglade Sind spredte Lys omkring hende; men ogsaa hun havde en Grindring om den Afvæde og bevarede den trofast i sit Hjerter. Hun havde ikke glemt de vækkende Ord, han havde talt til hende den glade Aften i Lindelshuset; hun overgik hun langt alles Forventning. Hendes Mand blev en tro og nidker Hjerde for sin Menighed, og begge havde de der intetsigende Gade, uden hvilken saa mange gode Vestræbelse er spildte, den at vinde Hjerterne.

Det var ikke Olivias Skyld, at ingen Marmorsten smykkede Johannes Falks Grav; det havde været hendes Døstle at vise hans Minde sin Taknemmelighed paa denne Maade, men Helga fik hende deftra ved at fortælle hende, at hun havde hørt Ytringer af den henfødte, som tydeligt nok viste, at Tanken om sigt i levende Live havde været ham imod. Hun lod det da fare, men det Forsaarets Komme viste et rigt Blomsterfor under Hængesæsten, hvor han hvilede, ved hans Faders Side.

Ja, nu flumrede de ved hinandens Side disse to — han, der havde haft Kirkens Indvielse og været Præst, men hvis Øjne først paa det sidste blev opladte, saa han udmygt erkendte, at han havde været en upittig Tjener — og han, hvem Kirkens Indvielse fattedes, men som havde vist, at han havde alle Gaverne; thi vi er et Folk af Præster; og Faderens Gæld til hans Sognebørn var det blevet Sønnen forundt at indløse.

Lars Brint hystede ved Gravene, idet han omgiktes med den Tante og nærrede det Haab, at han selv ogsaa snart maatte finde Hvile, et Haab, som et halvt Aar senere gik i Opfyldelse. Fæster Almegaard sluttede saa til Claus og Helga, og der fandt hun et godt Hjem og al den Kærlighed, hun i sin Alderdom dobbelt trængte til. Claus Borups Fuld sønnes ved Fremgang i Velfærd, og Helga lærte, at hendes Mand genvandt sit lykkelige Hjem; selv sad hun nu igen med et lidet Barn ved Brystet, og hendes kære dette hendes Glæde.

Alle disse var Fredens Børn; der havde ingen aavortlig Spid været mellem dem og Gud; Alvet var gaaet let og uden stærke Røstelser hen over dem.

Men hun, som gennem tunge Tilfælde var blevet ført til Maaket, levede en Tid ligesom sit eget Liv; hun var tærlig mod Fæster og Helga, venlig mod alle, men ingen havde hendes Fortrolighed. Hun gik oftere til Johannes Falks Grav, end nogen af de andre; næsten hver Aften saas hendes fortlæde Skikkelse inde paa Kirtegården, og underliden dvælede hun der længe.

Samtaltede hun med ham i Aanden? Savnede hun hans tærlige Vejledning og forstandige Raad — savnede hun ham selv? Tænkte hun paa, at hvis hun i sin Ungdom havde haft Sans for det, som hans Hjerter brændte for hele hans Liv igennem, da vilde hun kunnet elske ham og slutte sig til ham? Kampede hendes Hjelser for ham, der dog var de ældste og funde spores tilbage næsten til hendes Barndom, med hendes Ungdoms Lidenskab for den ugudelige, der havde spiget hende, og som var bleven stedet for Guds Domstol næsten samtidsigt med ham, der havde været hendes Livs gode Engel?

Hvad hun tænkte og sølte, gemte hun i sit Bryst; men i senere Tider lod hun engang Ytringer falde for Helga, som røbede, at mange og haarde var de Ansigtelser, hun havde lidt af. Dog spildte hun ikke Tiden med ørkesløs Grublen; hun gik om, trøstede de fattige og uhykkelige og gjorde vel. Den fortlæde Dame med det blege Læber, det milde, tankfulde Blik og det vemodige Smil var kendt overalt i de lave Hytter, og hun blev hilset med Glæde, naar hun kom; thi hun bragte ikke blot Gaver, men ogsaa tærlig Deltagelse og forstandige Raad. Hun syntes at have faaet et lykkeligt Greb paa den vanskelige Gerning at sprede Lys og bringe Trøst i en vid Kreds; hun erhvervede sig mange Menesters Højagtelse, og hendes Ord havde en Vægt, som en Kvinde's Ord sjælden faar; hun byggede paa det Grundvold, Johannes Falk havde lagt, og handlede i hans Aand.

Vilde hun blive saaledes ved? Skulde hun aldrig blive andet, end Fruen hos Borups, bo i en Bondegård og gaa omkring til de fattige og uhykkelige? Hvilke var hendes Planer for Fremtiden? Hendes Venner antog, at en Forandring maatte engang indtræde, men ikke engang Helga havde Mod til at gøre hende noget Spørgsmaal om den Sag. Et Par Gange syntes det, som om hun havde noget paa Hjerter, noget hun vilde meddele sin Veninde; men hvis hun gik om med en eller anden Bestumning, da var den vel ikke moden endnu; thi det kom ikke til nogen afserende Fortælling mellem dem.

Da stete der noget, der kom ganske uventet og traf hende fuldkommen uforberedt; det havde et Uvejs vælgende og renfende Virkning — Himlen oplkæredes for hende, og Synskredsen blev tydelig; men var det end for hende som et Uvejs, for de andre viste det sig kun som en Begivenhed, der fremtaldte Deltagelse og Spænding.

En smukt Dag i Løbet af den næste Sommer red en statelig Hyster, fulgt af en Afidnet, ind i Claus Borups uanfælgende Gaard. Claus var i Marken, Fæster Almegaard og Helga beståttede hver paa sin Maade; Olivia maatte da tage imod Besøget, og det var ogsaa hende, der gjaldt.

Trods den mørkere Ansigtssfarve og det kraftige Stæg genfandt hun i den indtrædende øjeblikkelig Adolf Eichstedt. Hans Fremtræden var langt mere mandig og selvbevidst, end tidligere, thi han havde ikke for intet kæmpet i Franskmændenes første Rætter mod Ørkenens Søner; men dog havde hans Bæsen beholdt det rolige, selvbeherkede Præg, der altid havde været ham ejendommelig.

Hun gik ham beveget i Møde og tattede ham sin Haand.

„Ikke,“ sagde han i en meget varm og hjertelig Tone, „kunne jeg komme tilbage til Danmark uden straks at opsøge Dig, kære Olivia!“

„Lat,“ svarede hun, idet mange smertelige Grindringer ved Sænet af ham stormede ind paa hende, „Lat, det var smukt af Dig!“

„Og jeg kommer fra et Sted,“ vedblev han, „hvor man endnu har Dig i frisk Erindring, og hvor mange spørge efter Dig — fra Rjelsborg; jeg har meget at tale med Dig om.“

De toq Plads, og han talte paa den findige Maade, der var ham egen, ikke om sig selv, men om hende. Han vilde formaa hende til at gøre en Ende paa det afdreede Liv, hun førte, og som han udtrykte sig, gengive hende til hendes Venner og til hende selv; men det viste sig, at hun, med et Lat for hans Deltagelse, ikke var meget modtagelig for det, han kaldte en lysere Anskuelse af Livet.